

Preek ds. Van Benthem/de Vries over I Koningen 3 'Een luisterend hart' (okt 2020)

(met enkele aanpassingen vanwege de startzondag 18 september 2022 met het jaarthema 'Verbondenheid met de Heer en met elkaar als gemeente van Christus.'

De eerste daad zo zou je kunnen zeggen kort na zijn troonsbestijging is dat Salomo naar Gibeon gaat.

Daar brengt hij een megagroot offer. Wel duizend stieren!

Dat is wel veel. Waarom doet ie dat, is dat voor de bühne?

Zoals Amerikaanse presidentskandidaten in verkiezingstijd, demonstratief wel eens een kerk bezoeken?

Nou, dat lijkt me niet.

Salomo hoeft niet meer gekozen te worden.

Hij heeft ook niets te bewijzen. Op deze manier laat Salomo zien wat hem drijft, wat er in zijn hart leeft.

Duizend brandoffers...

Een brandoffer dat was niet zomaar een offer. Dat was offer waarmee je volledige toewijding aan de Heer tot uitdrukking bracht. Een brandoffer werd volledig verteerd er bleef niets van over en zo zou je een brandoffer kunnen zien als 'ik wil helemaal gaan voor U'.

Dat is waarin Salomo zijn volk wil voorgaan: overgave aan God.

Waarom in die stad Gibeon? Ja, er staat bij het was de belangrijkste offerplaats, maar waarom was dat?

Omdat daar een altaar staat, niet zomaar een altaar:

het koperen altaar dat Bezaleël ooit op last van Mozes in de woestijn bij de Sinai gemaakt heeft. Een oud eerbiedwaardig altaar.

Uit respect, uit eerbied daarvoor neemt Salomo de moeite om daar helemaal heen te gaan.

Hij ging niet op zijn eentje trouwens.

In 2 Kronieken 1 – daar wordt dit verhaal parallel verteld – blijkt dat Salomo héél Israël (althans de vertegenwoordigers van alle steden en stammen) daarvoor heeft ontboden.

Heel de gemeenschap moet vertegenwoordigd zijn als de koning daar voor de HERE verschijnt.

Duizend offers, dat heeft Salomo allemaal uiteraard niet eigenhandig gedaan. Dat was een enorme klus op één altaar. Al dat offeren zal wel een hele dag gekost hebben.

Salomo blijft daarom in Gibeon overnachten.

En dan krijgt hij 's nachts een droom.

God zelf verschijnt aan hem.

Met een open vraag verschijnt God: je mag een wens doen.

Dat is best bijzonder.

Nooit eerder heeft God die vraag gesteld.

Aan Abraham niet.

Ook niet aan Mozes of Samuël of David.

Het is uniek!

Salomo mag dus een wens doen.

Hoe gaat hij reageren?

Het valt op dat hij niet met die wens begint.

Maar dat ie eerst zijn dankbaarheid begint uit te spreken tegenover de Heer.

Dat God zo trouw is geweest aan zijn vader David
En dat hij, Salomo, nu het koningschap uit Gods hand heeft gekregen.
Terwijl hij er niks voor gedaan heeft.

En daarna komt zijn wens. En dit zegt hij:

Dia 1

Maar ik ben nog zo jong en heb geen ervaring. Ik sta nu voor de taak uw uitverkoren volk te leiden, een volk zo talrijk dat het niet te tellen is. (7)

Daaruit spreken twee dingen bij Salomo:

Bescheidenheid maar ook onzekerheid.

Je kunt je dat ook voorstellen. Zijn vader David had een enorme leerschool gehad.

Hij was een herdersjongen. Hij heeft gevochten met de reus Goliath. Hij heeft heel veel vechtervaring opgedaan.

Hij heeft ook moeten vluchten in een machtsstrijd, voor koning Saul.

Hij heeft leidinggegeven aan een groep van ongeveer 300 mannen, die hem steeds volgden, maar die allemaal op de een of andere manier wat op hun kerfstok hadden en daarom moesten vluchten.

Kortom: David had veel ervaring opgebouwd voordat hij koning werd.

Daarmee vergeleken was Salomo maar een huismus.

Een salonjonker. Hij is misschien nog maar 20 jaar.

Hij noemt zichzelf letterlijk 'een kleine jongen'.

Moet ik als kleine jongen Gods eigen talrijke volk leidinggeven?

Hoe kan dat ooit goed gaan?!

En daarom heeft Salomo een wens die alles te maken heeft met zijn taak.

Als koning moet hij regeren en rechtspreken.

Daar is ie blijkbaar mee bezig, hij wil dat anders doen dan de koningen uit omliggende landen.

Dat zijn alleenheersers voor wiens wil wet is.

En die er voornamelijk op uit zijn hun macht veilig te stellen en uit te breiden.

Salomo ziet het anders.

Hij ziet zichzelf als koning onder God.

Als een dienaar – zo zegt hij dat ook: 'uw dienaar' (9).

Voor hem is de voornaamste taak die hij moet doen namens God:

het recht handhaven.

Het recht? Nee, Gods recht.

Dat is heel opvallend. Bijvoorbeeld in Psalm 72 dat is een gebed voor de koning, waarschijnlijk is deze psalm ook geschreven naar aanleiding van Salomo of misschien David. Maar daar wordt dit ook als eerste genoemd. Voorop staat het.

Dia 2

Geef, o God uw wetten aan de koning,

Uw gerechtigheid aan de koningszoon,

moge hij uw volk rechtvaardig besturen,

uw arme volk naar recht en wet.

(...) even verderop

Moge hij recht doen aan de zwakken,

redding bieden aan de armen,

maar de onderdrukker neerslaan (Psalm 72: 1, 2, 4)

Hier zie je dat rechtspreken de eerste taak is van een koning. Op die manier moet hij beschermen en bevrijden wie klem komt te zitten. En optreden tegen wie onrecht doen.
En op die manier Gods heerschappij over zijn volk Israël laten gelden.

Ik vind dat heel opvallend dat dit de wens is van Salomo.

Hij had van alles kunnen wensen.

Maar *dít* is wat hij vraagt:

Dia 3

Schenk uw dienaar een opmerkelijke geest...

Letterlijk staat er: *een luisterend hart.*

(...)

Een luisterend hart. Dat is een heel belangrijk element waar ik wat langer stil bij staan.

We gaan dit seizoen aan de slag met het jaarthema 'Verbondenheid met de Heer en met elkaar als gemeente van Christus.' Samen met elkaar doordenken en spreken over wat dat is en wat dat betekent.

Een luisterend hart is basis voor die verbondenheid.

Een luisterend hart, wat is dat.

Het is meer dan oren die horen.

Het is ook meer dan hersens die registreren, analyseren, ontleden en argumenteren.

Een luisterend hart.

Dat heb je allereerst nodig om God te begrijpen en Zijn recht, wetten.

Lang niet alles wat God van ons vraagt is in regels te vatten. Een luisterend hart zoekt naar Gods bedoeling. Paulus schrijft dat ook met zoveel woorden: 'Bid God om inzicht en fijngevoeligheid om te kunnen onderscheiden, te kunnen aanvoelen waar het op aan komt.'

Een luisterend hart heb je ook nodig in de omgang met mensen:

Je ziet niet alleen maar wat ze *dóen*.

Je hoort niet alleen wat ze *zéggen*.

Je leest niet alleen wat ze schrijven en je kijkt niet alleen maar naar wat je in een filmpje over hen ziet.

Je hoort als het ware door hun gedrag en woorden en schrijfsels en beelden heen naar henzelf.

Luisteren met je hart is je echt verdiepen in de ander.

Proberen verder te komen dan je eerste indruk.

Het is ook proberen jezelf los maken van je eigen sympathie of antipathie.

Van je vooroordelen of je vooringenomenheid.

Om hem of haar werkelijk recht te doen. En niet meteen met een moreel oordeel klaar te staan.

Een luisterend hart: *dát* is waar Salomo om vraagt.

En jij en ik doen daar ook goed aan om daarom te vragen.

Om niet te snel een oordeel klaar te hebben op grond van wat je oppervlakkig over iemand hoort, ziet of leest. Maar om de hele persoon voor je te zien inclusief zijn verleden, zijn intenties, zijn context.

Om niet alleen te zien wat iemand doet of te horen wat iemand zegt, maar vooral te weten wie iemand is! Om als het ware te proeven wat hij of zij ten diepste bedoelt.

En Salomo, die beseft dat je zo'n luisterend hart van nature helemaal niet hebt. Dat moet je echt gegeven worden, lieve mensen.

En daarom begint hij te bidden en vraagt hij God erom. Om een luisterend hart.
En God geeft het hem graag,

Als treffend bewijs daarvan volgt het verhaal over de twee vrouwen die bij koning Salomo hun zaak komen bepleiten.

Hier luistert Salomo werkelijk met zijn hart.

Om te beginnen neemt hij die twee vrouwen serieus.

Is dat dan niet vanzelfsprekend? Nou nee, niet als je weet wie ze zijn. Vroeger dacht ik, want zo vertelde de kinderbijbel, de juf op school dat het gewoon twee vrouwen waren, maar het waren twee hoeren.

En heel wat mensen zijn er dan meteen klaar mee en zeggen sorry hoor, maar die ga ik niet serieus nemen.

Ik las ergens zelfs dat misschien christenen of kerkenraden geneigd zouden zijn het eerst daar maar eens over te hebben, over het vak dat die de vrouwen beoefenen eerder dan over het kind waarover het gaat.

Hoe dan ook.

Salomo neemt ze serieus, hij gaat niet af op zijn eerste reflex of zijn vooroordeel. Hij verdiept zich werkelijk in die vrouwen en wat zij vragen. Wie heb ik hier voor me?

Wie van die twee zou nu echt de moeder zijn. Je ziet hem uiterst geconcentreerd kijken en luisteren.

Wat zeggen ze, hoe zeggen ze het, wat is de intonatie, hoe kijken ze erbij, wat is hun lichaamstaal?

Door te luisteren met zijn hart gaat hij te voelen wat hen drijft.

Is het wanhoop, verdriet, jaloezie? Of speelt misschien het moedergevoel?

Zo wordt het hem duidelijk en probeert hij zijn gevoel te testen aan een briljant idee. En uiteindelijk komt hij dan tot zijn uitspraak, tot de beslissing die beide vrouwen ook recht doet. Want hij straft ze niet. Hij doet wel uitspraak.

Dia 4

Toen de Israëlieten hoorden welk vonnis de koning had geveld, kregen ze groot ontzag voor hem want ze begrepen dat hij het recht handhaafde met goddelijke wijsheid (28).

Wijsheid van bóven, die je niet van jezelf hebt.

Lieve mensen, als je dit alles overziet hoe het met Salomo zit, wat denk je dan, wat valt je dan op?

Wat mij echt opvalt is dat hij helemaal niet met zichzelf bezig is.

Hij is niet gericht op zichzelf.

Hij denkt niet aan dingen waar de meeste andere koningen vaak wel aan denken: macht, eer, rijkdom of roem.

Hij vergeet zijn 'ik' en is volledig gericht op zijn taak als koning.

Dat is best bijzonder.

Als je een wens mag doen, is je eerste impuls toch vaak om iets te voor jezelf te vragen?

Ik weet niet wat jullie net hebben bedacht in die 15 seconden?

Hoe dan ook, Salomo focust zich op zijn taak. Ik wil een goede koning zijn.

Dat wil zeggen: een koning ónder God.

Dat noemen ze met een ingewikkeld woord: een theocratische koning: d.w.z. een koning die niet zelf regeert, maar Góds heerschappij en regering ten uitvoer wil brengen.

Je zou hem ook een messiaanse koning kunnen noemen: een koning die iets van de komende Messias laat zien.

Jezus. Zijn koningschap was ook niet gefocust op eigen eer en roem maar op God en Gods recht. Hij was ook buitengewoon fijngevoelig in hoe hij met mensen omging. Hij zag mensen beter dan wie dan ook. Zo was hij koning.

En wat een zegen ging daarvan uit voor de mensen.

Deze jonge Salomo houdt jou en mij een spiegel voor.

Kan ik dat, mezelf vergeten door zo bezig te zijn met de dingen van God en de naaste zoals die werkelijk is?

Kan ik mijn eigen ik vergeten, niet zozeer door mijn eigen ik te vernietigen of zo. Of compleet te negeren.

Maar als het ware zoals een kunstenaar helemaal op kan gaan in het werk dat ie maakt of ten uitvoer brengt, dat je jezelf helemaal vergeet, dat je helemaal niet meer nadenkt.

Neem een kunstenaar als Vincent van Gogh.

Die zich helemaal kon verliezen in de natuur, misschien daar ook wel helemaal euforisch van werd en manisch soms, maar helemaal opgaan in het schilderen in de mooiste, briljantste kleuren.

Dan was hij echt niet meer met zichzelf bezig, van wat voel ik hier nu bij en wat doet dit met mij en wat gaat dat voor roem voor mij opleveren, welnee daar was ie helemaal niet mee bezig.

Zo gauw je gaat denken aan jezelf, je eigen ego wilt strelen, nu zullen ze toch wel denken dat ik het heel goed doe - dan gaat er al iets mis in je taakgerichtheid, in je focus.

De maatschappij leert ons wat anders: het gaat om jezelf op de kaart te zetten:

In opleidingen, in politiek en bedrijfsleven, via social media.

Je moet werken aan een sterk ego.

Maar meestal tast dat taakgerichtheid en toewijding aan.

Mensen functioneren het best wanneer ze op een gezonde manier zichzelf kunnen vergeten en op hun taak gericht zijn.

Dat geldt net zo goed als het gaat om je geloof. In je leven als christen. Als broers en zussen verbonden met onze Heer en met elkaar.

Als je de innerlijke ruimte hebt om volledig toegewijd en geconcentreerd te leven voor en met God.

En voor en met je naaste.

Met een luisterend hart, volledig gefocust op wie je ontmoet.

En wat zich daarin aan je voordoet.

En dat is de manier om wijs te worden, om de wijsheid van boven beetje bij beetje te gaan ontvangen.

Ik moet eerlijk toegeven dat dat heel moeilijk is.

Concentratie is sowieso al een kunst.

En je kunt ook te ver gaan in je taakgerichtheid en je focus op de ander.

Dat je niet meer de signalen van je eigen lichaam en de behoeften van je eigen geest opmerkt. Dat is ook een valkuil.

Omdat het zo ingewikkeld is, is het daarom wel goed om te beginnen zoals Salomo begon.
Met een gebed waarin je God dankt voor zijn liefde en trouw voor jou.
Voor de ruimte die hij je wil geven.
En dan in je gebed ook maar eerlijk je eigen kleinheid, onzekerheid en onmacht verwoorden.
En dan die vraag stelt: Heer, maak mij wijs, geef mij een opmerkelijke geest, een luisterend hart,
zodat ik mezelf heilzaam vergeet. Gericht op u en mijn naaste.

Als je dat doet, zul je merken dat je niets tekortkomt.
Dan zorgt de Heer voor jou.
Let maar op hoe God op Salomo's gebed reageert
Salomo's wens bevalt God zo goed, dat Hij belooft:

Dia 5

Ook waar je niet om gevraagd hebt zal ik je geven: zo veel rijkdom en roem dat geen enkele andere koning je tijdens je leven zal evenaren (13).'

Kortom: richt jij je nou maar op God.
Verbonden, online met Hem.
En op de ander.
Verbonden met elkaar.
Dan zorgt Hij wel voor jou.
Dat is precies wat Jezus later ook in de bergrede zegt: zoek liever eerst het koninkrijk van God en
zijn gerechtigheid, dan zullen al die andere dingen je erbij gegeven worden.

Dus lieve mensen, zet blijmoedig je eigen 'ik' op de tweede plaats, richt je op God.
Dan word je steeds meer jezelf.
Amen